

1. Elektronische spannings- en stroomreferentie bronnen.

In de oppositie- en vergelijkingsmetmethoden wordt gebruik gemaakt van sekundaire spanningstandaarden: de Weston-cel en referentie-zenerdiodes. Het nadeel hiervan echter is dat dergelijke systemen niet belast mogen worden (vb. Weston-element maximum 10mA). Voor praktische en toch nauwkeurige spanningsmetingen en voor ijking van meettoestellen gebruikt men tegenwoordig elektronische spanningbronnen uitgevoerd als seinstabilisator met referentiezenerdiode. Voerent geven we enkele definities van spanningsstabilisatoren:

- line regulation

De line regulation factor wordt bepaald door $\frac{\partial V_o}{\partial V_i}$ en wordt uitgedrukt in %. Een goede waarde is $< 0,01\% = S_v$.

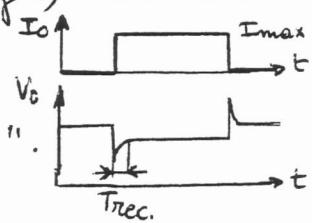
- load regulation

Dit is de verandering van de ogenblikkelijke waarde van V_o veroorzaakt door de verandering van de belastingsweerstand ($R_L = \infty$ tot $R_L = R_{L\min}$).

Typische waarden liggen in de buurt van de 0,05 %.

- load recovery time

Dit is de tijd om de uitgangsspanning terug op zijn normale waarde te brengen (binnen een bepaalde marge) na een plotselinge verandering in belastingstoornis.

Soms spreekt men van "transient response time".

- uitgangsimpedantie

De uitgangsimpedantie wordt gemeten via de betrekking

$$Z_o = \frac{\Delta V_o}{\Delta I_o} \quad (\text{of } R_o)$$

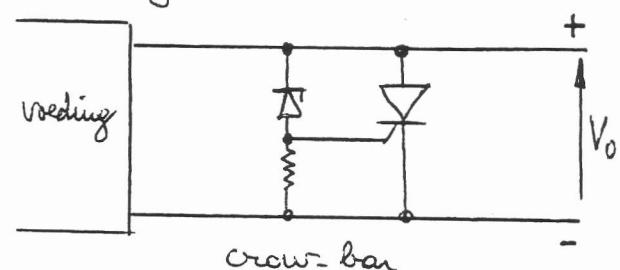
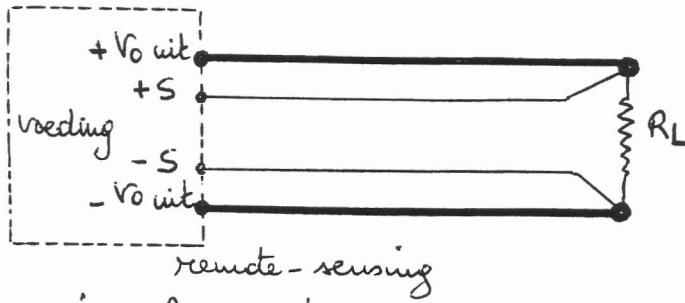
en wordt meestal bij een aantal frequenties aangegeven.

- overvoltage crowbar

Dit is een schakeling die ervoor zorgt dat een vooraf ingestelde maximum spanning niet overschreden wordt, door een speciale parallelbelasting (crowbar) te plaatsen, dit om overspanningen bij defecten (bijv. scietraanistor) te vermijden. Bij overspanning wordt de uitgang dan kortgekort d.m.v. een thyristorschakeling.

- remote sensing

Om spanningsval over de (eventueel lange) aansluitdraden die voeding en belasting verbinden te vermijden bij hoge stroomdichten zal men via 2 supplementaire draden de uitgangsspanning over de last terugvoeren naar de sense-klemmen van de voeding

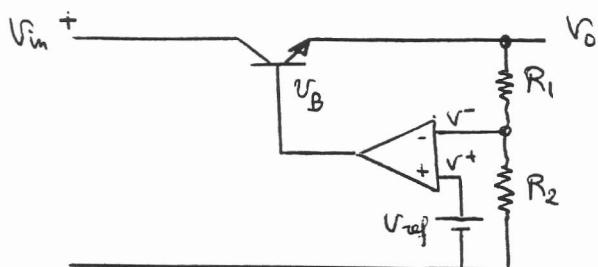

- rimpel en ruis

Dit is de overblijvende AC-komponente op de uitgangsspanning (rms of pp) voor alle frequenties.

SERIE REGULATORS:

1. t. Principiële werking van de seriestabilisator met transistoren

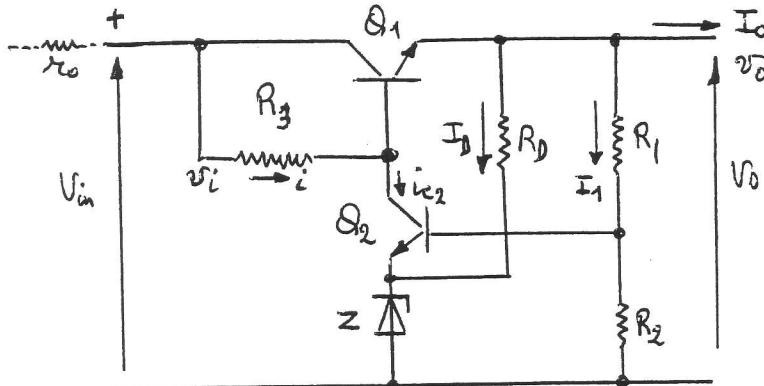
De stabilisende werking gebeurt als volgt: Als V_0 stijgt (vb door afschalen van de belasting), neemt V^- toe. Er ontstaat een verschilspanning t.o.v. V_{ref} , waardoor V_B afneemt. De transistor is als emittervolger geschakeld, waardoor V_0 terug afneemt. Door het principe van teghophoppeling wordt V_0 dus constant gehouden.

De grootte van V_0 wordt gevonden uit

$$V_0 \approx V_{ref} \cdot \left(1 + \frac{R_1}{R_2}\right) \quad (1.1)$$

Door nu R_1 en R_2 uit te voeren als 1 potentiometer is de uitgangsspanning regelbaar.

Een praktische realisatie is hieronder afgebeeld:

De specificaties van de voeding zijn: $V_o = 25 \text{ V}$, $I_{o\max} = 1 \text{ A}$, $V_{in} = 50 \text{ V} \pm 5 \text{ V}$

Op basis van deze gegevens kan de schakeling berekend worden:

- We nemen een Si-zenerreferentiediode met $V_z = 15 \text{ V}$ (oede van grote $V_o/2$) met karakteristieken $r_z = 12 \Omega$ bij $I_z = 20 \mu\text{A}$ (reisschakeling van $2 \times 1N755$ zeners)
- We hopen nu $I_{C2} \approx I_{E2} = 10 \mu\text{A} = I_z/2$, waardoor volgt dat $I_D = 10 \mu\text{A}$ zodat

$$R_D = \frac{V_o - V_z}{I_D} = 1 \text{ k}\Omega$$

= Als we voor Q_2 gebruik maken van een $2N930$ traanistor met $I_{C\max} = 30 \mu\text{A}$ en $V_{CE\max} = 45 \text{ V}$ en bij $I_C = 10 \mu\text{A}$ leedaagt $\beta = 220$ en $r_{\pi} = 800 \Omega$

$$\text{Nu is } I_{B2} = \frac{I_{C2}}{\beta} = 45 \mu\text{A}$$

- De stroom I_1 = bleedeestroom neemt nu $10 \mu\text{A}$, zodat I_{B2} hiermee te rekenen is voor de berekening van R_1 en R_2 .

$$\text{uit } V_{ref} = V_o \cdot \frac{R_2}{R_1 + R_2} - V_{BE2} \quad \text{en } I_1 = \frac{V_o}{R_1 + R_2}$$

volgt hieruit, bij benadering neemmen V_{BE} rekening wordt, dat $R_2 = 1 \text{ k}\Omega$ en $R_1 = 1 \text{k}\Omega$.

- Als seriegeleidtraanistor Q_1 maken we gebruik van de $2N1722$ met $\beta_1 = 100$ en $\text{h}_{\text{ie}} = 20 \Omega$ bij 1A .

De stroom door R_3 wordt nu

$$I_{R_3} = I_{B_1} + I_{C_2} = 20 \text{ mA}$$

Dit stroom moet reeds vallen bij $V_{\text{in min}} = 45 \text{ V}$, zodat

$$R_3 = \frac{V_{\text{in min}} - V_{\text{BE1}} - V_0}{I_{R_3}} = 1000 \Omega$$

Een verbetering wordt verkregen indien men R_3 van voig schema vervangt door een constante stroombron. Dit is geïllustreerd in het volgende voedingsschema.

Voerent gaan we nu de kwaliteit van voig voedingschema na. V_0 hangt af van V_i , I_L en de temperatuur T , de verandering van V_0 , ΔV_0 wordt uitgedrukt als

$$\Delta V_0 = \frac{\partial V_0}{\partial V_i} \Delta V_i + \frac{\partial V_0}{\partial I_L} \Delta I_L + \frac{\partial V_0}{\partial T} \Delta T$$

$$= S_V \Delta V_i + R_0 \Delta I_L + S_T \Delta T$$

met $S_V = \left. \frac{\Delta V_0}{\Delta V_i} \right|_{\begin{array}{l} \Delta I_L = 0 \\ \Delta T = 0 \end{array}}$

$$R_0 = \left. \frac{\Delta V_0}{\Delta I_L} \right|_{\begin{array}{l} \Delta V_i = 0 \\ \Delta T = 0 \end{array}}$$

$$S_T = \left. \frac{\Delta V_0}{\Delta T} \right|_{\begin{array}{l} \Delta V_i = 0 \\ \Delta I_L = 0 \end{array}}$$

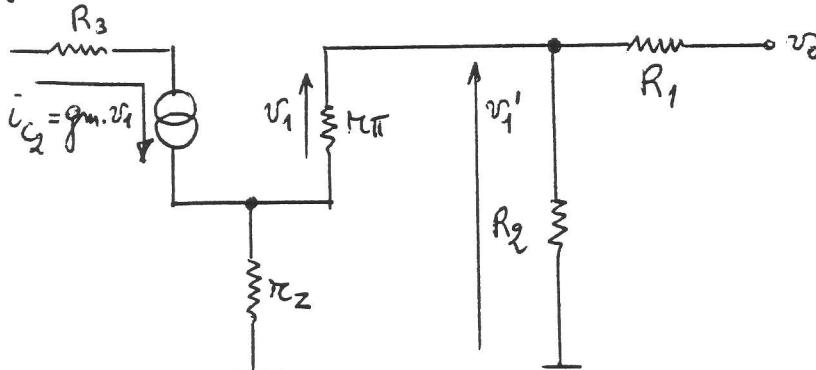
Om S_V te bepalen gaan we als volgt te werk: De uitingsspanningsveranderingen $\Delta V_i = v_i$ zijn veel kleiner dan de uitgangsspanningsveranderingen $\Delta V_0 = v_0$. Als we nu de veranderingen ΔV_{BE1} van Q_1 verwaarlozen, dan wordt $\Delta I = i$ in R_3

$$i = \frac{v_i - v_0}{R_3} \approx \frac{v_i}{R_3}$$

Daar R_L vast is ($25 \text{ V}/1\text{A}$) en $\Delta I_L = 0$ (definitie van S_V), moet impliceren dat I_{B_1} constant blijft met $\Delta I = i$ in R_3

gegeven zijn door $i = \Delta I_{C2} = i_{C2}$

Noemen we nu $G_M = \frac{i_{C2}}{v_o}$, dan kan men G_M vinden uit volgend equivalent schema:

Hierbij geldt dat

$$v_1' = v_o \cdot \frac{[r_z(\beta+1) + r_\pi] R_2}{R_1 + \frac{[r_z(\beta+1) + r_\pi] R_2}{r_z(\beta+1) + r_\pi + R_2}}$$

$$v_1 = v_1' \frac{r_\pi}{r_\pi + (\beta+1)r_z}$$

$$i_{C2} = g_m \cdot v_1$$

$$\beta_2 = g_m \cdot r_\pi$$

waarmit volgt dat

$$\begin{aligned} G_M &= \frac{i_{C2}}{v_o} = \frac{\beta_2 R_2}{R_1 R_2 + (R_1 + R_2)[r_z(\beta+1) + r_\pi]} \\ &= \frac{\beta_2 R_2}{R_1 + R_2} \cdot \frac{1}{\frac{R_1 R_2}{R_1 + R_2} + r_z(\beta+1) + r_\pi} \end{aligned}$$

met r_z de dynamische weerstand van de zenerdiode

Daar $v_i \approx i_{C2} \cdot R_3$ vindt men

$$S_v = \frac{v_o}{v_i} = \frac{v_o}{i_{C2} \cdot R_3} = \frac{1}{G_M R_3}$$

Voor levertaande schakeling vindt dit: $S_v = 4022$

Door gebruik te maken van de equivalenten schema's der traantoren vindt men benaderend voor de uitgangsimpedantie na de voeding:

$$R_o \approx \frac{r_o + (R_3 + h_{ie1})/(1+\beta_1)}{1 + 6M(R_3 + r_o)} = \frac{R'_o(GCS)}{1 + A_{\text{oe}} \cdot \beta_{\text{ter}}} \quad 6.$$

$$= 0,51 \Omega$$

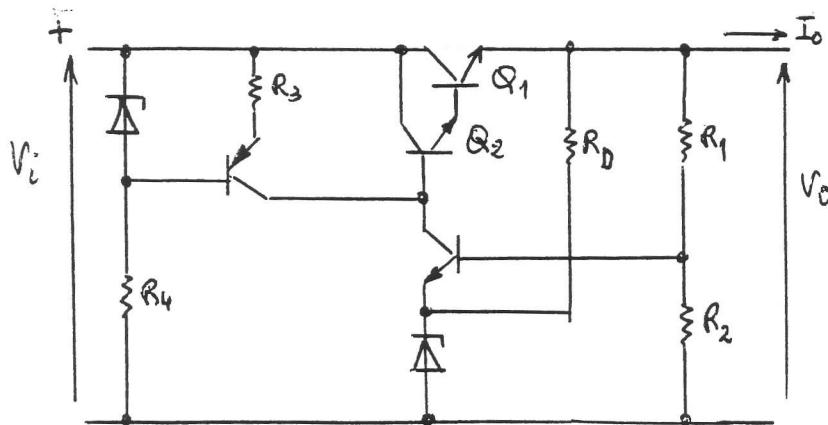
$$\text{met } \begin{cases} A_{\text{oe}} = (R_3 + r_o)/r_{\text{z}} \\ \beta_{\text{ter}} = \frac{R_2}{R_1 + R_2} \end{cases}$$

Als we nu een constante temperatuur veronderstellen, dan heeft men

$$\Delta V_o = S_v \cdot \Delta V_i + R_o \cdot \Delta I_L$$

$$= 0,022 \cdot 10 + 0,51 \cdot 1 = 0,73V$$

In de uitdrukking voor S_v staat R_3 in de noemer, door een constante stroombron te voeren wordt R_3 theoretisch ∞ waardoor $S_v \rightarrow 0$. Het schema, waarbij de seriegeletraanistor als darlington is uitgevoerd ziet er als volgt uit:

Als β_1 toeneert zal R_o dalen, waardoor de kantmatige verhoging van β_1 door het voeren van een darlington Q_1, Q_2 .

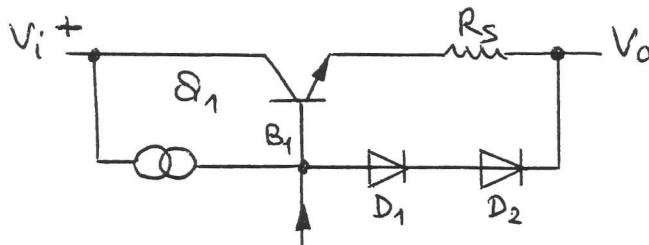
Voor $R_3 \rightarrow \infty$ wordt dan:

$$R_o \approx \frac{1}{\beta_1 \beta_2 \cdot 6M}$$

Opmerking - kortsluitbeveiliging:

- met dioden

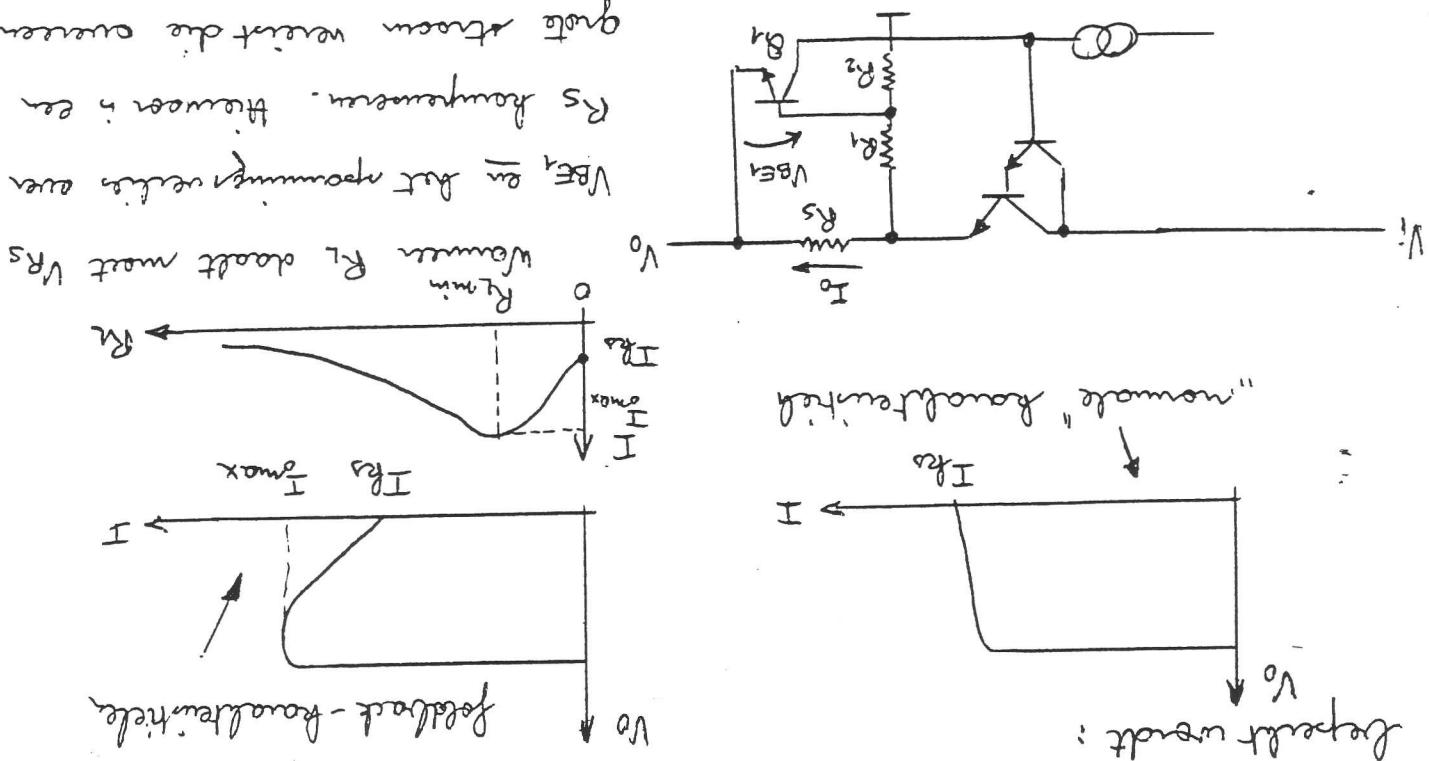
Door in de emitterkondensator van Q_1 een laagohmige serieverstand R_s toe te voegen en 2 supplementaire dioden D_1 en D_2 op te nemen kan men de stroom begrenzen:

Wanneer $V_{B1} - V_o > 2 \cdot V_D$ of $I_o \cdot R_s \approx V_D$ wordt de leidstroom van Q_1 afgeleid door D_1 en D_2 waardoor

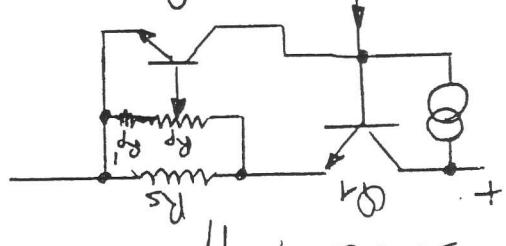
I_o begrensd wordt op V_D / R_s . Nadeel van deze opstelling is dat de harsluitstroom niet instelbaar is.

quale strumento veniva utilizzata la sonda
- B1 -

$$I_{KS_{max}} = \frac{V_{BE} \cdot (R_P' + R_F)}{R_S}$$

$$I_{KS_{\text{min}}} = V_{BE}/R_S$$

- met kunnen

$$V_{BE1} = R_s \cdot I_o - (V_0 + I_o R_s) \frac{R_1}{R_1 + R_2}$$

waarmit volgt dat

$$I_o = \frac{V_{BE1}(R_1 + R_2) + V_0 \cdot R_1}{R_s \cdot R_2}$$

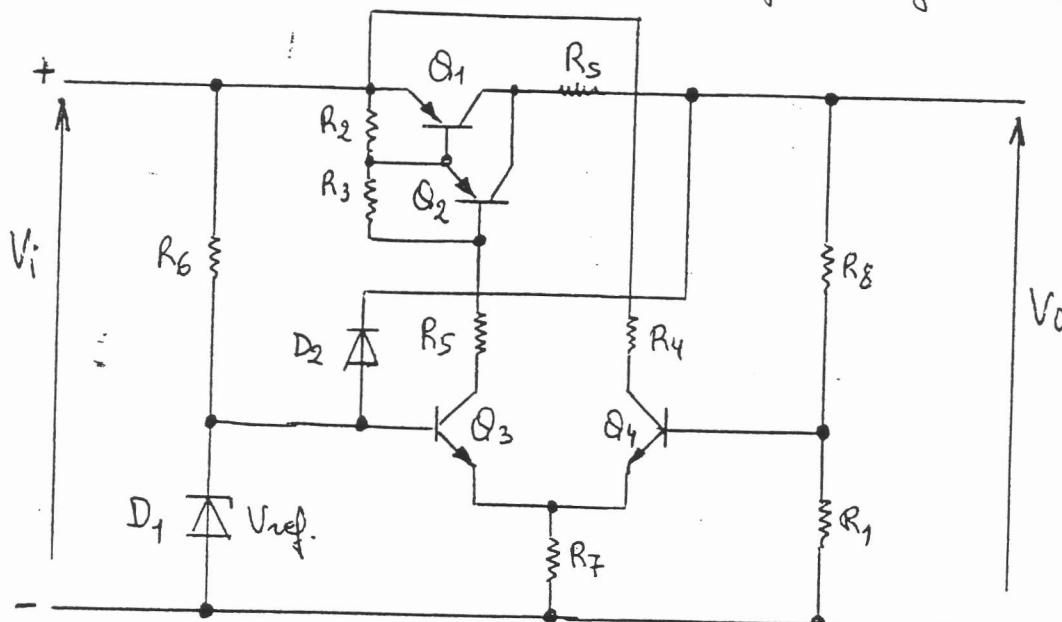
In deze uitdrukking zien we dat, wanneer nog geldt dat V_0 de nominale waarde bereikt, $I_{o,\max}$ groot is.

Wanneer R_2 nu beneden R_{min} komt te liggen, zal V_0 dalen waardoor I_o kleiner mag zijn om $V_{BE1} \approx 0,65V$ te bereiken. In het geval van een kortsluiting vindt men

$$I_{fs} = \frac{V_{BE}(R_1 + R_2)}{R_s R_2} < I_{o,\max}$$

1.2. Seriestabilisator met differentiaalversterker

Hier is het regelend element een differentiaalversterker met op de ene input de senaanspanning (referentie) en op de andere input de uitgangsspanning (via een spanningsdeler)

Indien $V_0 \uparrow$, zal $V_{B4} \uparrow$, waardoor $I_{C4} \approx I_{E4}$ stijgt, daar Q_3 en Q_4 een differentiaalversterker vormen moet de som $I_{C3} + I_{C4}$ constant blijven, waardoor $I_{C3} \downarrow$ en $V_{C3} \uparrow$ of $V_{B2} \uparrow$. Hierdoor nemen V_{BE2} en V_{BE1} af waardoor I_{E1} en dus ook I_{C1} afnemen. Het gevolg hiervan is dat $V_0 = I_{C1} \cdot R_L$ afneemt. Er is dus een stabiliseerende werking aanwezig.

SCHAKELENDE VOEDINGEN

18

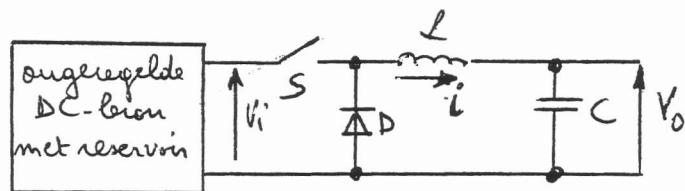
1.8. Principeschema's

De seriegeleider vertoont het nadeel een slecht rendement te leveren, immers: indien de ingestelde uitgangsspanning V_o laag is, staat een hoge spanning over de serietransistor ($V_i - V_o$), zodat het gedimensioneerd vermogen ($\approx [V_i - V_o] \cdot I_o$) zeer hoog kan oplopen. Zelfs wanneer V_o hoog is geeft dit reeds aanleiding tot een groot vermogenverlies. Dit impliceert gewicht (trago + koelplaten), volume, slecht rendement.

We onderscheiden een aantal principeschema's bij schakelende voedingen,

- buck-converter:

De buck-converter is een forward-converter, in de zin dat de energie in de spoel opgebouwd wordt wanneer de stroom door de belasting stijgend is, temijl bron en L samewerken. Wanneer we reeds beschikken over een aangegelde DC-spanning ziet het principeschema er als volgt uit:

Schakelaar S wordt periodisch geopend en gesloten ($f \approx 20\text{ kHz}$). Tijdens de aan-tijd (S dicht) wordt V_i aangelegd aan de LC-ketting, waardoor de stroom i toeneemt (lineair in functie van de tijd). Op deze wijze wordt magnetische energie in de spoel opgebouwd. Wanneer S nu opengaat bij de af-tijd zal de stroom in L blijven blijven via de reëlgeleidende D temijl de stroom nu lineair afneemt (regimtoestand). Wanneer S dicht is staat over L een spanning

$$V_L = V_i - V_o$$

Als S open is staat over S een spanning

$$V_L = -V_D - V_0$$

Tijdens de regime toestand moeten stijgingen en dalingen gelijk zijn, zodat

$$\text{Sdicht: } L \frac{\Delta i}{T_{\text{aan}}} = V_i - V_0$$

$$\text{Sopen: } L \frac{\Delta i}{T_{\text{af}}} = -V_D - V_0 \approx -V_0$$

Dan Δi positief is wanneer Sdicht is en negatief wanneer Sopen is. Korter:

$$(V_i - V_0) T_{\text{aan}} = -(-V_0) T_{\text{af}}$$

dit volgt rechtstreeks uit

$$L \frac{\Delta i}{T_{\text{aan}}} = -L \frac{\Delta i}{T_{\text{af}}}$$

Hieruit volgt dat

$$\frac{V_0}{V_i} = \frac{T_{\text{aan}}}{T} \quad \text{met } T = T_{\text{aan}} + T_{\text{af}}$$

We besluiten dat V_0 steeds lager is dan V_i .

Dat de schakelende reeding minder verliezen heeft volgt uit het onderstaande: Als verliezen heeft men enkel de spanningval in de diode, in de serieverstand van L en in de schakelaar.

De schakelaar is uitgevoerd als traanistor, in het ideale geval bevindt deze zich in de ON of OFF toestand waarbij nauwelijc geen verliezen gedimensioneerd wordt.

V_i daarentegen mag binnen een grote grenzen variëren: het volstaat de aan-tijd te wijzigen om V_0 constant te houden, zonder rendementsverlies.

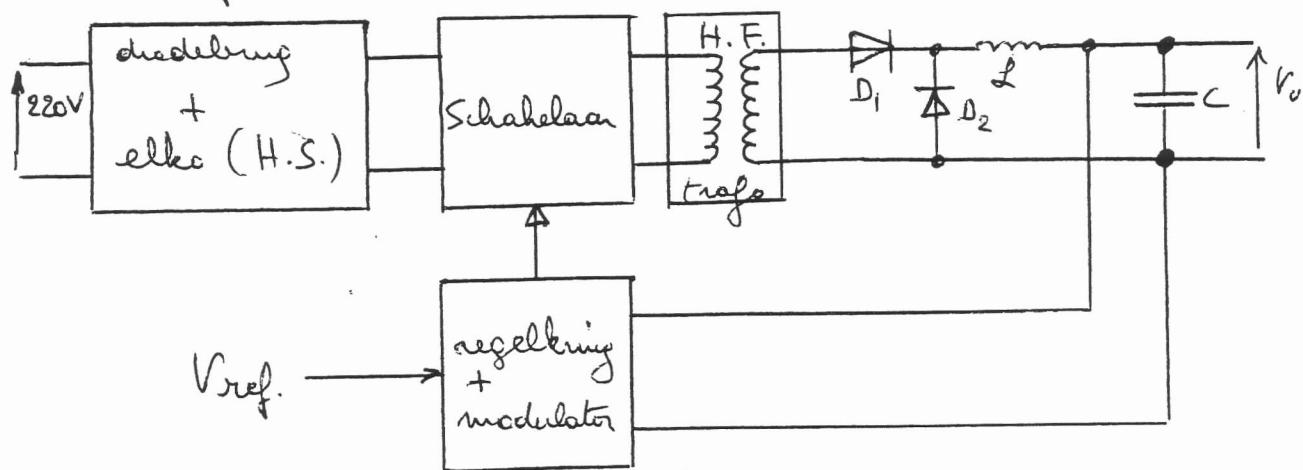
Men bekent dan ook waarden rond de 80%.

Er zijn echter ook nadelen: de schakeling wordt complexer, de rimpelspanning is hoger (op schakelfrequentie) tot v. en het antwoord op overgangssituaties is slechter.

Om aan het 1e nadeel te verhelpen, kan men gebruik maken van pubbreedtemodulatoren, waarbij TaaM/T gegeeld wordt. Deze schakelingen zijn in geïntegreerde vorm verkrijgbaar, vb. TDA 1060.

De 2 andere nadeelen werden eerder in de cursus behandeld.
→ Een bijzondere uitvoering van schakelende voedingen bestaat erin de schakelaar S op te nemen voor de transformator, vandaar de benaming priem schakelende voeding. In dit geval zijn wel hoogspanningsvermogentransistoren vereist, doch tegenwoordig valt dit geen enkel probleem. De energieopslag (reservoir) gebruikt nu bij hoge spanning wat interessanter is, namelijk meer energie per Fasad opgeslagen wordt, immers $E = CV^2/2$, dus door de hogere V wordt meer energie opgeslagen. Verder kan dan ook het schakelmechanisme deze energie veel vader opneemt worden dan bij klamische voedingen.

Een ander bijzonder voordeel is de verwijding van de (zware) en dure 50 Hz-trafos door een lichter goedkoop H.F.-trago met keramische kern:

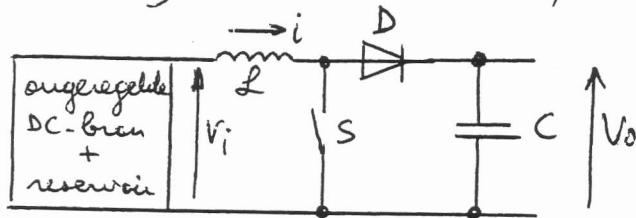

Het blok V_{ref} bestaat principieel uit dertigdelen bewerken als de klamische stieregulators.

- boost-converter

Wil men een hogere V_o dan V_i , dan kan men gebruik maken van dit type konverter.

Dit is eveneens een forward-converter: wanneer de magnetische energie in L opgesloten wordt in de stroom door de belasting dalend, doch "bron en L " werken rechtstreeks samen om V_o op te bouwen.

Wanneer S open is, geldt indien V_D verwaarloosd wordt,

$$L \frac{\Delta i}{T_{af}} = V_i - V_o$$

Wanneer S dicht is geldt indien de schakelaar S ideaal is:

$$L \frac{\Delta i}{T_{aan}} = V_i - V_s$$

Dan $|\Delta i|_{aan} = |\Delta i|_{af}$ geldt.

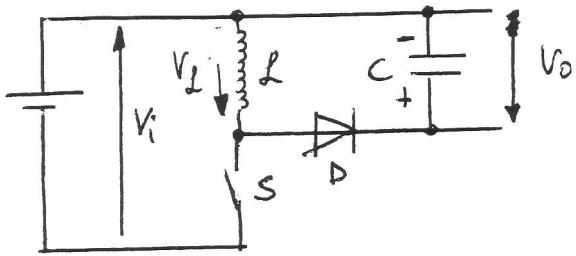
$$\frac{V_o}{V_i} = \frac{T}{T_{af}}$$

Dan $T_{af} \leq T$ is $V_o \geq V_i$

- flyback of tengslagomvormer.

Met deze schakeling is $V_o \geq V_i$. We spreken van een flyback of tengslagomvormer die verschillend is van de forward-converter. Eerst stuur de bron energie in een zelfinductie. Vervolgens wordt de bron afgeschakeld terwijl de zelfinductie houdt de zgn. tengslag de energie in de kapaciteit opstapelt. De "bron en L " werken dus niet simultaan.

In zijn meest eenvoudige configuratie ziet de flyback-converter er uit zoals in volgend schema:

Wanneer S dicht is, geldt dat

$$L \frac{\Delta i}{T_{aan}} = -V_i$$

Als nu S open gaat wordt

$$L \frac{\Delta i}{T_{af}} = +V_o$$

wanneer V_o rewaardeerd wordt.

Met $\Delta i|_{af} = \Delta i|_{aan}$ kent er

$$V_i \cdot T_{aan} = V_o \cdot T_{af}$$

Waarmit volgt:

$$\frac{V_o}{V_i} = \frac{T_{aan}}{T_{af}}$$

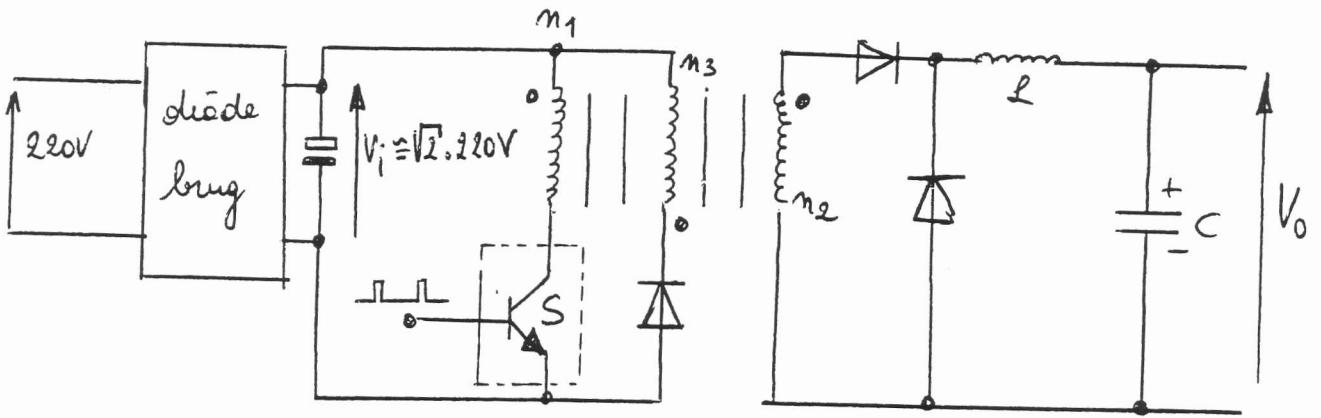
Men kan dus inderdaad maken dat $V_o \geq V_i$.

1.9. Forward-converter als primair schakelende voeding

1.9.1. Schakeling met 1 traanistor en hulpwikkeling

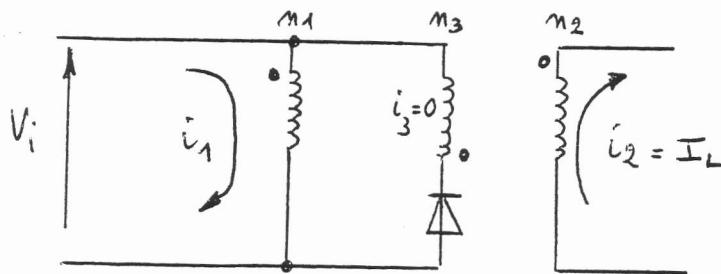
Bij primair schakelende voedingen maakt men gebruik van een trafo om de verbruiker te isoleren van het net en om toch een (niet rewaardebare) on-tijd te verhogen, die een reële waarde vertoont t.o.v. de off-tijd. Men kan immers moeilijk door het schakelen afstoten van $\sqrt{2} \cdot 220\text{V}$ naar 5V_{DC} .

En wordt 1 winding van de trafo gemagnetiseerd, temtijl de magnetiseringsenergie door de hulpwinding n_3 gerecupereert wordt. De schakeling is in volgende figuur gegeven:

e3

- Wanneer de transistors aan is geldt volgend stroomverloop:

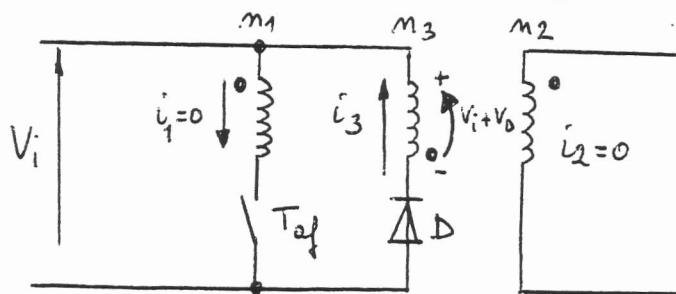
taan:

De stroom i_1 hangt af van de gevraagde I_L en van I_m (magnetisatiesstroom).

$$i_1 = \frac{n_2}{n_1} I_L + I_m$$

De geïnduceerde spanning $e = \frac{d\phi}{dt}$ kan nu vermeden worden door tijdens de af-tijd I_m af te leiden via n_3 , waardoor $i_3 \neq 0$

- Tijdens de af-tijd geldt bij gelijk onderstaand stroomverloop

taf:

De stroom $i_1 = 0$ (de transistor is off), terwijl i_3 door D en n_3 loopt en voldoet aan

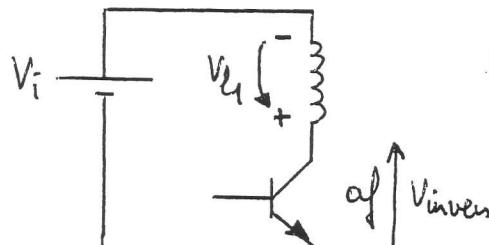
$$i_3 = \frac{n_1}{n_3} \cdot I_m$$

De stroom I_m neemt toe tijdens de aan-tijd, terwijl er afneemt tijdens de af-tijd.

Gedurende de af-tijd wordt over n_3 een spanning $V_i + V_D$

geïnduceert om de stroom te laten vloeien.

Verder wordt de traanistor tydens de aan-tijd een hogere spanning V_{invers} aangeboden, gegeven door

$$V_{invers} = V_i + V_{D1} \quad \text{met} \quad \frac{V_{D1}}{m_1} = \frac{V_{in}}{m_3}$$

zodat er komt:

$$V_{invers} = V_i + V_i \frac{m_1}{m_3} !$$

- Tijden de aan-tijd wordt I_m opgeladen, tenuit tydens de af-tijd deze stroom wordt afgeladen. Dit vergt een zekere tijd, zodat de aan-tijd beperkt moet worden, wil men T_{af} benutten om deze stroom integraal af te kunnen. Er geldt dat

$$I_m \cdot T_{aan} = \frac{m_1}{m_3} I_m T_{af}$$

$$T_{af} = T - T_{aan}$$

Voor de maximale aan-tijd komt dus de voorwaarde

$$T_{aan,\max} = \frac{m_1}{m_1 + m_3} \cdot T$$

te voorschijn, die voldaan moet worden.

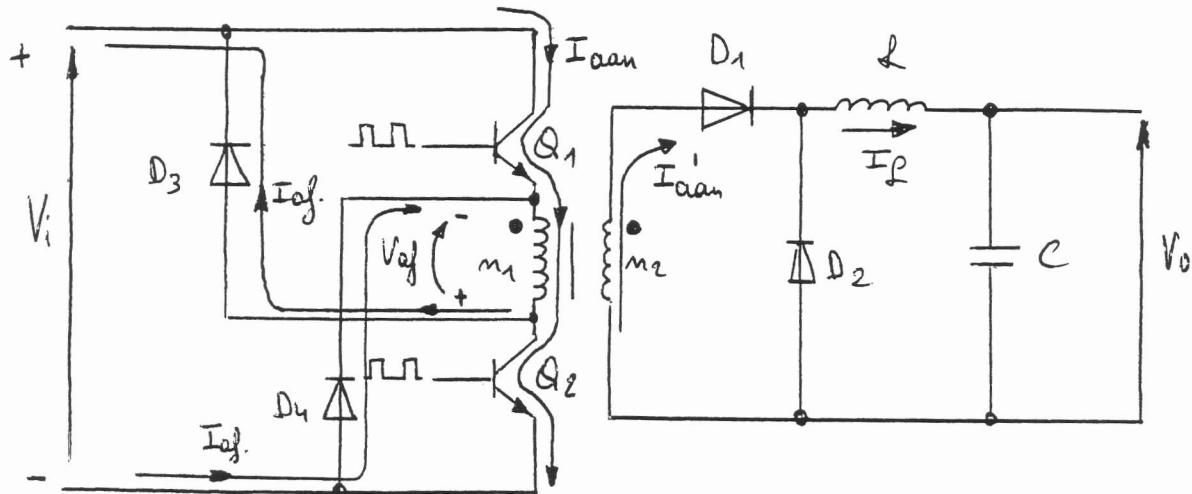
We merken nog op dat de traanistor bestand moet zijn tegen de V_{invers} -waarde.

Dere hoge spanning-waarde kan beperkt worden door gebruik te maken van volgend schema:

1.9.2. Schakeling met 2 traanistoren zonder hulpwirkeling

Men kan de spanning over de traanistoren leiden tot V_i door een extra traanistor te gebruiken.

De hulpwirkeling is eveneens overbodig:

Q_1 en Q_2 worden hier simultaan aangedreven

- Tijdens de aan-tijd vloeit de stroom I_{aan} door Q_1 , m_1 en Q_2 . Hierdoor vloeit een stroom I_{aan} door m_2 , D_1 , L , C en R_L die stijgend is (forward converter)

Tijdens deze periode staat V_i (op de verhoger na over de 2 traanistoren) over m_1 .

$$\text{Hierbij is } I_{aan}' = \frac{m_1}{m_2} I_{aan}$$

- Tijdens de af-tijd sperren Q_1 en Q_2 . Daar er geen hulp-wikkeling is, zal I_{aan} blijven vloeien (doch afnemend in intensiteit). Dere stroom die we I_{af} noemen vloeit door de 2 vijfhoekdiodes D_3 en D_4 .

Gedurende deze periode staat $-(V_i + 2V_D)$ over m_1 , wat we V_{af} noemen.

De spanning $V_i + 2V_D \approx V_i$ staat dus gedurende deze periode over de parallel schakeling der 2 traanistoren, zodat V_{invers} per traanistor $\approx V_i$.

Verder geldt dat tijdens de af-tijd $I_{aan}' = 0$, nemits D_1 zich nu in de sperstand bevindt. De stroom I_f kan echter blijven vloeien, daar D_2 geleidt. Dere stroom neemt dan echter wel af gedurende de af-tijd (zie).

principiële werking buck-converter).

- Bij dit schema geldt dat

$$I_{\text{aan}} T_{\text{aanmax}} = I_{\text{af}} \cdot T_{\text{af}}$$

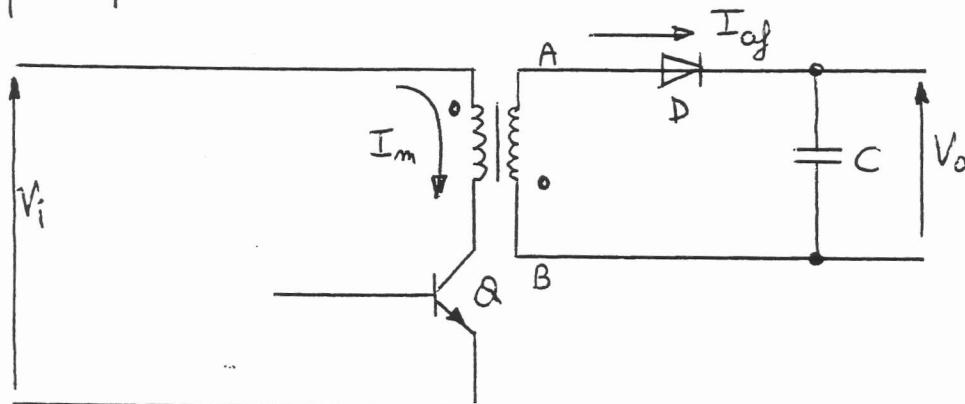
$$T_{\text{aanmax}} = T - T_{\text{af}}$$

waarmit volgt dat

$$T_{\text{aanmax}} = \frac{T}{2}.$$

1.10. flyback-converter als primaire schakelende voeding

Als we in het principeschema van de tengslagvoeding de spoel vervangen door een transformator, en de transistor in de primaire wikkeling openen, bekomen we een primaire schakelende voeding, welkend volgens het flyback of tengslag-principe:

Gedurende de aan-tijd van Q wordt magnetische energie opgeslagen in de primaire van de transformator door het uitoefen van een magnetiseringsstroom I_m .

Wanneer Q sluit wordt punt A positief t.o.v. B (gaat na), waardoor de opgeslagen energie vrij komt door een stroom I_{af} die doorheen de diode, C en Rl vloeit. Den stroom vloeit dus enkel gedurende de af-tijd, vandaar de benaming tengslag of flyback-converter. Wanneer I_{af} niet vloeit (T_{aan}), moet C de belastingsstroom voeren wat aanleiding moet tot soorten ruisnel.

27

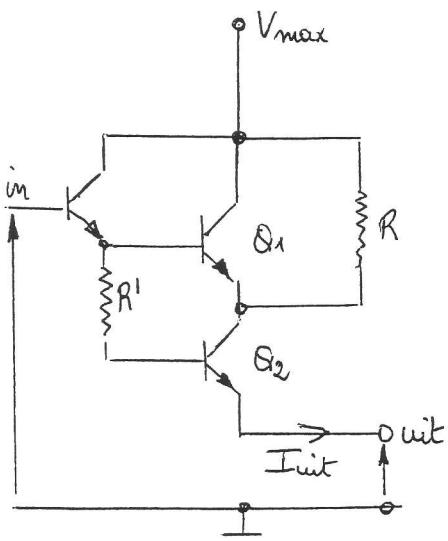
Vandaar dat dergelyk voedingsysteem slechts voor kleine vermogenen toegepast wordt.

Het voordeel van de schakeling bestaat erin dat de elektrische speel I neervalgt.

1.11. Opterungen bij voedingen

- vermogenstransistor bij serie regulators

Om de vermogenstransistor te ontlasten van de maximale ontwikkeling zal men de seriestransistor vervangen door 2 transistoren el.m.v. een speciale schakeling waarbij de gezamenlijke dimisie door Q_1 en Q_2 steeds kleiner is dan $\frac{1}{4} (V_{max} \cdot I_{max})$.

Voor goede dimensivering zorgen we dat

- voor $0 < I < \frac{3}{4} I_{max}$ de stroom door R en Q_2 vloeit
- voor $\frac{3}{4} I_{max} < I < I_{max}$ de stroom door Q_1 vloeit (en Q_2).

Bij kleine stromen is de spanningsval over R' te verwaarlozen, zodat $V_{B1} \approx V_{B2} \approx 0,7V$, tenzij de emitter van Q_1 magneet op V_{max} staat. Q_1 geleidt dus niet, temtijl Q_2 geleidt. Als nu I_{uit} stijgt, neemt V_R toe en bij $I = \frac{3}{4} I_{max}$ moet Q_2 in verzadiging zijn:

$$R = \frac{V_{max} - V_{sat}}{\frac{3}{4} I_{max}} \approx \frac{4}{3} \frac{V_{max}}{I_{max}}$$

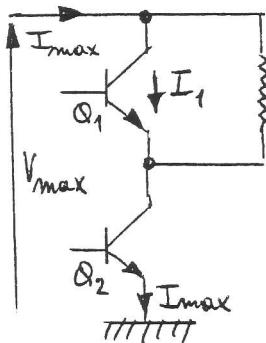
Door de verzadiging van Q_2 daalt β_2 , waardoor wieder bij deze hoge drainstroom door Q_2 , V_R' toeneemt en Q_1 in geleiding komt, dus

$$R' = \frac{V_{B1} - V_{B2}}{I_{B2}} = \frac{(V_{BE1} + V_{CE2\ sat}) - V_{BE2}}{\frac{3}{4} \frac{I_{max}}{\beta_{2\ sat}}} \approx \frac{4 V_{CE\ sat}}{3 I_{max}} \beta.$$

We tonen nu aan dat de dimisie inderdaad beperkt is:

- wanneer Q_1 en Q_2 simultaan geleidende ($I > \frac{3}{4} I_{max}$), dan geldt 28

bij een kortsluiting dat

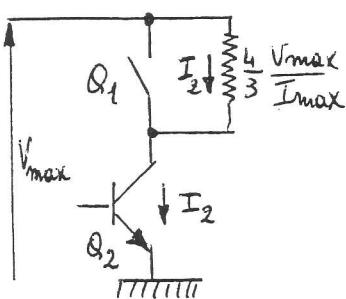
$$\frac{4}{3} \frac{V_{max}}{I_{max}} = R \quad I_1 = I_{max} - \frac{V_{max} - V_{CEsat2}}{\frac{3}{4} \frac{V_{max}}{I_{max}}} \approx \frac{1}{4} I_{max}$$

dus wordt

$$P_{Q_1} \approx \frac{1}{4} V_{max} \cdot I_{max}$$

$$P_{Q_2} \approx V_{CEsat2} \cdot I_{max} \approx 0.$$

- wanneer Q_2 enkel geleidt via R ($I < \frac{3}{4} I_{max}$) en Q_1 of is geldt

$$V_{max} = V_{CE2} + \frac{4}{3} \frac{V_{max}}{I_{max}} I_2, \text{ waarmit volgt dat}$$

$$V_{CE2} = V_{max} \left(1 - \frac{4}{3} \frac{I_2}{I_{max}} \right)$$

Het gedimensioneerde vermogen in Q_2 is $V_{CE2} \cdot I_2$ of

$$P_{Q_2} = V_{max} \left(I_2 - \frac{4}{3} \frac{I_2^2}{I_{max}} \right). \text{ Het maximum}$$

gedimensioneerde vermogen gedimensioneerd in Q_2 volgt uit $\frac{\partial P}{\partial I_2} = 0$, waarbij als maximum stroom gevonden wordt voor maximum vermogen:

$$I_m = \frac{3}{8} I_{max}$$

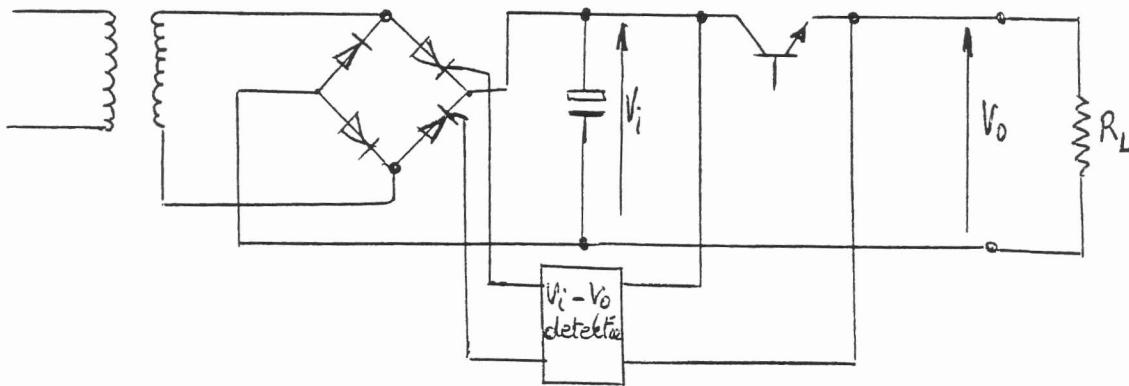
Dit maximum vermogen bedraagt

$$P_{Q_{2m}} = \frac{3}{16} V_{max} \cdot I_{max}.$$

Er is inderdaad steeds voldaan aan $P_{tot,max} \leq \frac{1}{4} V_{max} \cdot I_{max}$

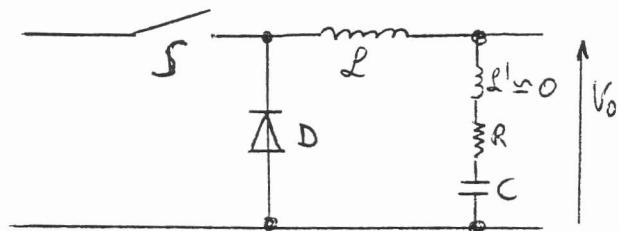
- hoge dimisiatie bij serie regelaar

Wanneer de uitgangsspanning van een serie regelaar of lage uitgangsspanning ingesteld wordt, is het rendement vrij slecht, daar over de serie traanistor het product $(V_i - V_o) I_o$ bij hoge stroomafnames groot wordt. Wil men toch gebruik maken van een serie regulator bij hoog vermogen, en regelbare V_o , dan zal men de spanning aan de ingang (V_i) regelbaar maken in functie van V_o . Dit kan gerealiseerd worden d.m.v. thyristorsturing in de bruggelijkrichter, zodat de spanning over de serie traanis-

- overgangsverschijnselen bij schakelende voedingen

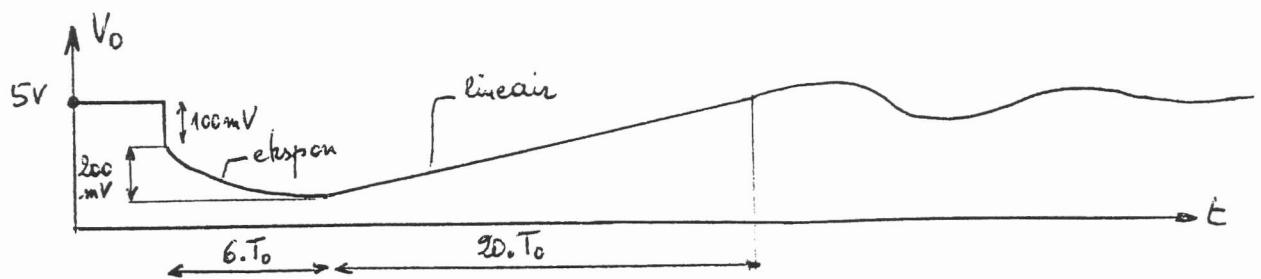
Bechoumen we een typische schakelende voeding, waarbij we de uitgangskondensator vervangen door zijn equivalent schema $C + R + L'$ en waarbij we L' (parasitaire serieinductantie) negeeren.

Het plots aan of afschakelen van de belasting heeft ee overgangsverschijnsel tot gevolg, dat zich uitstrekt over meerdere perioden van de schakelfrequentie

Bij het plots inschakelen van R_L , koresponderend met de vollastsituatie treedt er een spanningsdaling op van ca 100 mV over de serieweerstand R van de condensator, gevolgd door een (genige) ontlasting van ca 200 mV van C die zich uitstrekt over een 5-tal schakelperioden. Daar de spanningssense-klemmen deze daling waarmeten treedt het regelmechanisme in werking en doet de uitgangsspanning V_o ±lineair toenemen, dit ten gevolge van de stroombegrenzing (i_{max} = constant), waardoor $v_o \approx \frac{1}{C} \int i_{max} dt$ dus ±lineair toeneemt. Dit duurt een 20 tal perioden eer de compromiselijk ingestelde V_o terug bereikt wordt, en ten gevolge van $L C$ treedt er een overgangsverschijnsel op (uitsluitingsverschijnsel op ω_0) maar een steady-state situatie

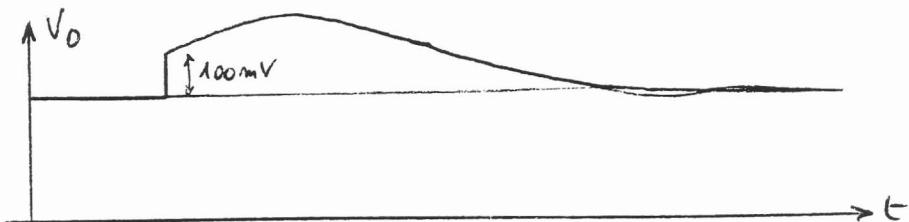
De golfformen zijn op de volgende bladzijde gegeven.

Bij het plots afschakelen van de belasting (vollast $\rightarrow$ nullast), treedt er een plots spanningstoename van ca 100 mV op t.g.v. van de daling van de uitgangsstroom (over R staat nu - bijna geen spanning meer)

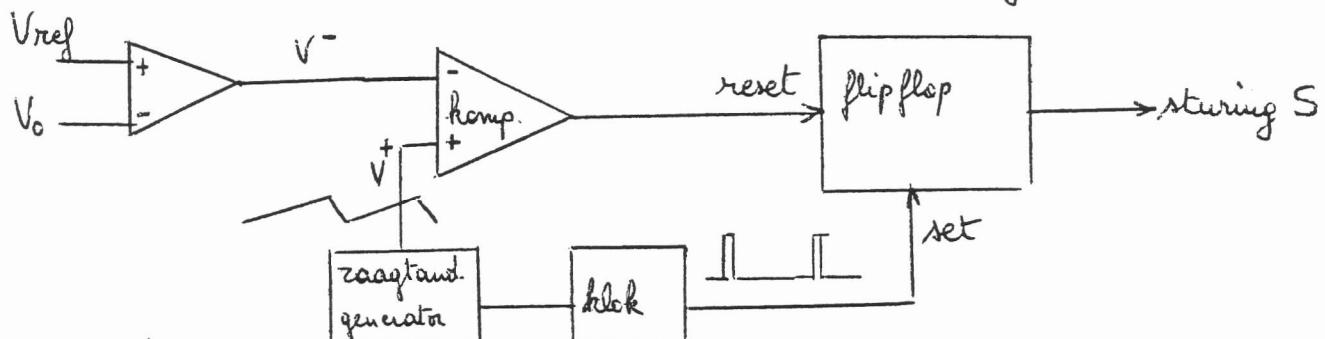
Vervolgens verkijgt men een geleidelijke toename van V_o , daan de hoge stroom die in L vloeide niet plots afgebouwd kan worden. De energie $L i^2/2$ wordt dus in de kondensator gestuurd waardoor de overspanning ontstaat.

Door de regelwerking wordt de spanning langzaam temgergeeld naar de eenvoudigbare V_o , als er een kleine voorbelasting aanwezig is (leedsterstroom), gebent dit laatste sneller.

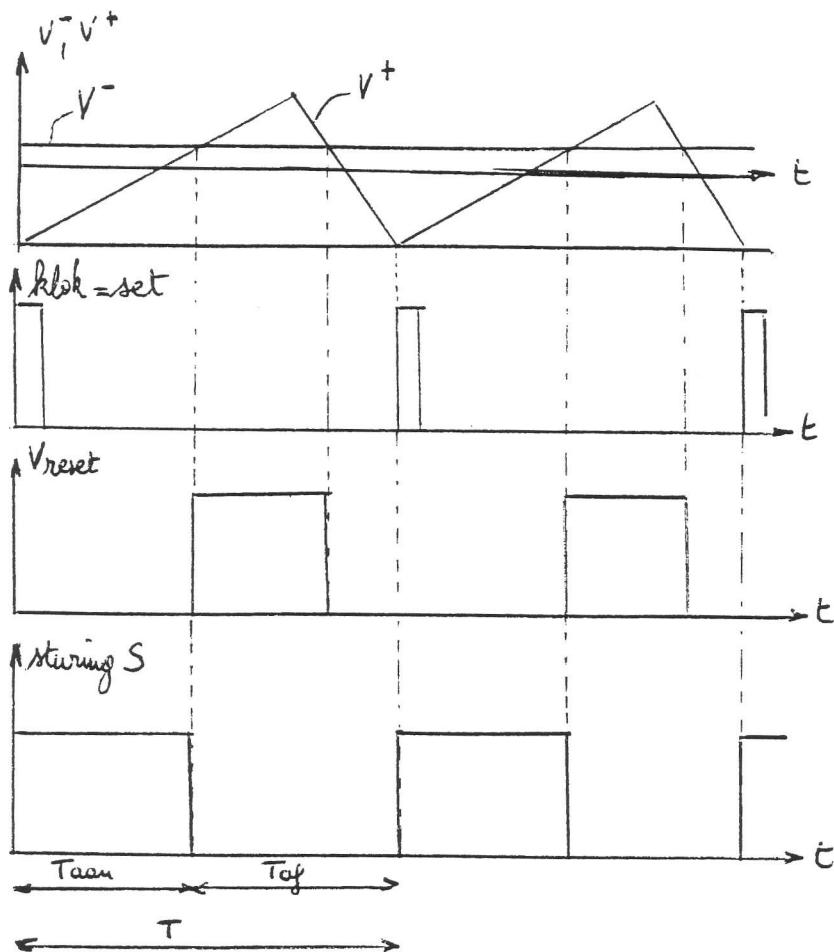

- regelring met pulsmodulatie (pulsbreedte modulatie) bij schakelende voedingen

Het principeschema van een PWM is hieronder geïllustreerd:

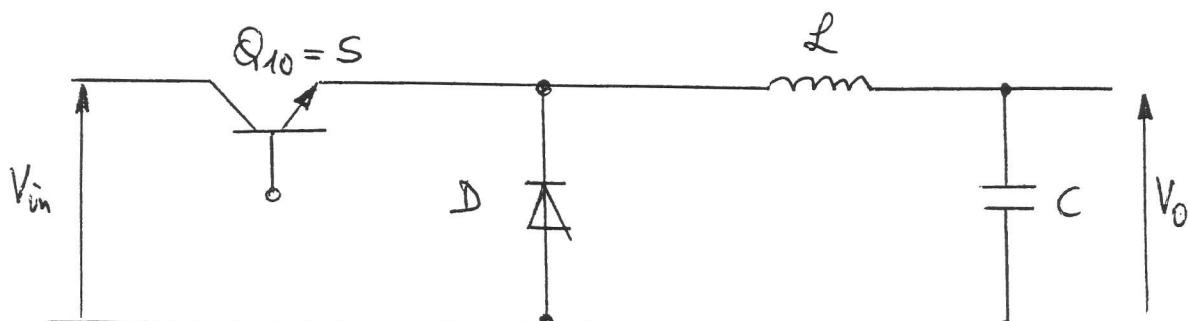
Beschouwen we het geval dat $V_o < V_{ref}$, dan heeft men volgende signaal vormen:

We hebben wel een minimale aan-tijd, beperkt door de aan-tijd van de klok minimaal te nemen

- praktisch voorbeeld van een (eenvoudige) schakelende voeding

Tenslotte geven we nog een praktisch voorbeeld van een schakelende voeding werkend volgens het buck-principe. We herkennen in het schema van de volgende bladzijde Q_{10} als schakelaar, vijfhoopdiode D en de componenten L en C

Als oscillator wordt gebruik gemaakt van een astabiele multivibrator (AMV), die op de kollektor van Q_2 zorgt voor een blokgolfvormige spanning. De ingang van Q_7 die een differentiator vormt ($C_D, R_D + r_{\text{AF7}}$), vormt